

Statsretlig vurdering af muligheden for nedsættelse
af alderen for valgret til folketinget til 16 år m.v.

20-11-2008

Af professor, dr.jur. Michael H. Jensen

Statsretlig vurdering af muligheden for nedsættelse af alderen for valgret til folketinget til 16 år m.v.

20-11-2008

Af professor, dr.jur. Michael H. Jensen

I. Indledning

Jeg er af Dansk Ungdoms Fællesråd blevet anmodet om at foretage en statsretlig vurdering af følgende spørgsmål:

Kan alderen for valgret til Folketinget sænkes til 16 år?

Hvis alderen for valgret til Folketinget sænkes til 16 år, kan en 16-årig da vælges til Folketinget, regionsråd og kommunalråd?

Begge spørgsmål – og besvarelsen af disse – har som forudsætning, at myndighedsalderen fortsat er 18 år.

II. Kan alderen for valgret til Folketinget sænkes til 16 år (uanset myndighedsalderen fortsat er 18 år)?

Grundlovens 29 indeholder de grundlæggende regler for valgret til Folketinget. Grundlovens § 29 har følgende ordlyd:

”§ 29. Valgret til folketinget har enhver, som har dansk indfødsret, fast bopæl i riget og har nået den i stk. 2 omhandlede valgetsalder, medmindre vedkommende er umyndiggjort. Det bestemmes ved lov, i hvilket omfang straf og understøttelse, der i lovgivningen betragtes som fattighjælp, medfører tab af valgret.

Stk. 2. Valgetsalderen er den, som har opnået flertal ved folkeafstemning i overensstemmelse med lov af 25. marts 1953. Ændring af den til enhver tid gældende valgetsalder kan ske ved lov. Et af folketinget vedtaget forslag til en sådan lov kan først stadfæstes af kongen, når bestemmelsen om ændring af valgetsalderen i overensstemmelse med § 42, stk. 5, har været undergivet en folkeafstemning, der ikke har medført bestemmelsens bortfald.”

En fortolkning baseret på ordlyden af grundlovens § 29 giver ikke grundlag for at antage, at lovgivningsmagten er afskåret fra at nedsætte alderen for valgret til Folketinget til 16 år.

Det fremgår tværtimod udtrykkeligt af bestemmelsen i stk. 2, at den til enhver tid gældende valgetsalder kan ændres ved en lov, der har været underkastet folkeafstemning i overensstemmelse

med grundlovens § 42, stk. 5.

Og i forfatningskommissionens betænkning siges om bestemmelsen i stk. 2, at ”fremtidige ændringer af valgretsaldere skal kunne ske ved almindelig lov” som har været underkastet folkeafstemning i overensstemmelse med reglerne i grundlovens § 42, stk. 5.¹

Det bemærkes, at bestemmelsen i grundlovens § 29, stk. 1, om fortabelse af valgret som følge af umyndiggørelse ikke omhandler en almindelig aldersgrænse for valgret, men vedrører fratagelse af valgret som følge af, at den pågældende på grund af sindssygdom, hæmmet psykisk udvikling m.v. er frataget retlig handleevne vedrørende økonomiske forhold. Bestemmelsens betydning nedsættelse af valgretsaldere til 16 år omtales nærmere nedenfor.

Herefter er spørgsmålet, om bestemmelsens formål er til hinder for en nedsættelse af alderen for valgret til Folketinget til 16 år – uden en samtidig nedsættelse af myndighedsaldere.

Det er nærliggende at antage, at grundlovens krav om en bestemt alder for valgret har sit overordnede grundlag i, at det er en betingelse for udøvelse af valgret, at vælgerne har en vis åndelig modenhed. Af retstekniske grunde må kravet om en vis åndelig modenhed nødvendigvis udformes som et alderskrav.

På den grundlovgivende rigsforsamling blev den vedtagne aldersgrænse – på 30 år – for valg til Rigsdagen da også af ordføreren Hall motiveret med, at ”det netop er den Alderstid, i hvilken den væsentligste Udvikling foregaar hos Manden”.²

Det kan være vanskeligt at give en god begrundelse for, på hvilket alderstrin den fornødne åndelige modenhed vil være til stede. Der er dog næppe grundlag for at antage, at den fornødne modenhed ikke skulle være indtrådt ved det fyldte 16. år.

Hensynet til at sikre den fornødne åndelige udvikling og modenhed hos vælgerne vil således næppe være til hinder for, at alderen for valgret til Folketinget nedsættes til 16 år.

Det er endvidere nærliggende at tage udgangspunkt i, at også

---

¹ Betænkning afgivet af Forfatningskommissionen af 1946, 1953, s. 34. Ved den i overensstemmelse med lov af 25. marts 1953 afholdte folkeafstemning blev der stemt om, hvorvidt valgretten skulle være 23 år eller 21 år. Resultatet af afstemningen blev, at valgretsaldere blev fastsat til 23 år. Ved lov nr. 207 af 16. juni 1961 blev valgretsaldere nedsat til 21 år, ved lov nr. 445 af 5. oktober 1971 til 20 år og ved lov nr. 483 af 27. september 1978 til de nuværende 18 år.

² Jf. Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen, 1849, sp. 2185

bestemmelsen i grundlovens § 29, stk. 1, om fortabelse af valgret som følge af umyndiggørelse i væsentlig grad har sit overordnede grundlag i, at vælgere skal være i besiddelse af et vist minimum af åndsevner, evne til at handle fornuftsmæssigt. Når grundlovens § 29 anvender udtrykket umyndiggørelse, så er det således nærliggende at antage, at det ikke mindst skyldes, at man herved har formuleret et præcist og anvendelig kriterium for, hvornår evnen til at handle fornuftsmæssigt ikke anses at foreligge hos en person, som i øvrigt opfylder betingelserne for have valgret.³

Et hensyn til at sikre, at de – enkelte – personer, som mangler evnen til at handle fornuftsmæssigt, kan fratages valgetten, taler ikke imod en nedsættelse af valgetsalderen, hvis det samtidig sikres, at også 16-årige og 17-årige – som altså ikke er myndige – kan fratages valgetten på grund af manglende evne til at handle fornuftsmæssigt.

Videre må det vurderes, om der i øvrigt knytter sig sådanne historiske forudsætninger til grundlovens § 29, at en nedsættelse af valgetsalderen til Folketinget til 16 år ikke kan gennemføres – i hvert fald ikke uden en tilsvarende nedsættelse af myndighedsalderen.

Der kan næppe herske større tvivl om, at man på den grundlovgivende rigsforsamling generelt ikke forestillede sig, at valgetsalderen kunne være lavere end myndighedsalderen, som var 25 år. Valgetsalderen blev som nævnt fastsat til 30 år, idet der under forhandlingerne dog var flere, der gav udtryk for, at valgetsalderen burde falde sammen med myndighedsalderen.⁴ Det blev også tilkendegivet, at valgetten altid må ”udelukkes Børn, Umyndige, Fruentimmer, Forbrydere og flere Andre”⁵

At man ikke forestillede sig, at personer uden formueretlig handleevne havde valgret kom til udtryk i 1849-grundlovens § 35, der afskar valgetten for mænd, der ”er ude af Raadigheden over sit Bo”.

Efter min mening kan disse forhold dog ikke begrunde, at lovgivningsmagten i dag er forfatningsretligt afskåret fra at nedsætte valgetsalderen til 16 år.

Selvom man måtte lægge til grund, at man på den

---

³ Jf. herved Alf Ross, Dansk statsforfatningsret 1, 2. udgave, 1980, s. 287. Hertil Max Sørensen, Statsforfatningsret, 2. udgave, 1973, s. 75.

⁴ Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen, 1849, bl.a. sp. 1834 f. (Barfod).

⁵ Anf. st., bl.a. sp. 2197 (Algreen-Ussing).

grundlovgivende rigsforsamling forudsatte, at en mand uden rådighed over sit bo, herunder som følge af, at han ikke har nået myndighedsalderen, ikke har stemmeret, må det antages, at denne forudsætning ikke længere er bindende.

Ved grundlovsrevisionen i 1915 begrænsede man reglen om manglende valgret ved urådighed over bo til at gælde de tilfælde, hvor urådigheden over bo skyldes konkurs eller umyndiggørelse.

Og ved grundlovsrevisionen i 1953, hvor grundlovens § 29 fik sin nuværende ordlyd, blev bestemmelsen yderligere indskrænket, idet valgretten nu kun fortabes ved umyndiggørelse. Det fremhæves i forfatningskommissionens betænkning, at der var enighed om, at konkurs ikke længere skulle komme i betragtning som udelukkelsesgrund.

Grundlovgiver har således ved de seneste grundlovsrevisioner opgivet, at urådighed over bo i sig selv medfører fortabelse af valgret. Som udelukkelsesgrund har man alene bevaret umyndiggørelse.

Som omtalt ovenfor er det nærliggende at antage, at bestemmelsen om fortabelse af valgret som følge af umyndiggørelse i det væsentlige har sit grundlag i, at vælgere skal være i besiddelse af evne til at handle fornuftsmæssigt. Ved at knytte fortabelse af valgret til umyndiggørelse har man valgt en retsteknisk enkelt løsning på konstatering af, om en person mangler evnen til at handle fornuftsmæssigt.

Endvidere kan det konstateres, at grundlovgiver i 1953 overlod det til lovgivningsmagten – og vælgerbefolkningen – at fastsætte valgets alderen. Grundlovgiver overlod således til senere lovgivningsmagter – og vælgerbefolkninger – at bestemme, på hvilket alderstrin det må formodes, at man generelt set besidder en sådan modenhed, at man bør have valgret.

På denne baggrund er det min opfattelse, at en fortolkning af grundlovens § 29, der er baseret på bestemmelsen ordlyd, formål og historiske forudsætninger, fører til det resultat, at lovgivningsmagten forfatningsretligt set ikke er afskåret fra at nedsætte valgets alderen til 16 år, hvis det samtidigt sikres, at også 16-årige og 17-årige kan fratages valgretten på grund af manglende evne til at handle fornuftsmæssigt.

Det bemærkes i øvrigt, at det fremgår af grundlovens § 86, at valgets alderen til de kommunale råd er den for valg til

folketinget til enhver tid gældende.

III. Hvis alderen for valgret til Folketinget sænkes til 16 år, kan en 16-årig da vælges til Folketinget, regionsråd og kommunalråd?

Valgbarhed til folketinget

Ifølge grundlovens § 30 er enhver, som har valgret, valgbar til folketinget, medmindre vedkommende er straffet for en handling, der i almindeligt omdømme gør ham uværdig til at være medlem af folketinget.

Grundlovens § 30 gør udtømmende op med betingelserne for at være valgbar til Folketinget.

Det følger af bestemmelsen, at personer, der har valgret, også er valgbar til Folketinget. Nedsættes alderen for valgret til Folketinget til 16 år, vil en 16-årig eller 17-årig, der i øvrigt opfylder betingelserne for at have valgret, således være valgbar til Folketinget – med mindre vedkommende er straffet for en handling, der i almindeligt omdømme gør ham uværdig til at være medlem af folketinget.

Nedsættes alderen for valgret til Folketinget til 16 år, vil en 16-årig således kunne indvælges i Folketinget.

Valgbarhed til regionsråd og kommunalråd

Nedsættes alderen for valgret til Folketinget – og til regionale råd og kommunale råd – til 16 år, er der ikke noget til hinder for, at lovgivningsmagten ændrer lov om kommunale og regionale valg, således at også 16-årige kan indvælges i regionsråd henholdsvis kommunalråd på lige fod med ældre personer.

Aarhus, den 20. november 2008,
Michael Hansen Jensen,
professor, dr.jur.